

05

A

898

5
XXXVII

Σὺν τῷ Θεῷ!

עץ חיים
יהיה לם
i. e.

ARBOR VITÆ,

ex Gen. II. 9. & III. 22.

SUB PRÆSIDIO
VIRI

Præcellentissimi, Præclarissimi atq; Doctissimi
DN. M. HIERONYMI BOCCII,

Erffurt. Facult. Philos. Adjunct.

dignissimi,

Fautoris, Studiorumq; suorum Promotoris
maximi

ab

AUTORE & RESPONDENTE

JOHANNE GEORGIO Engleru /
Zittâ Lusat.

Philologicè delineata

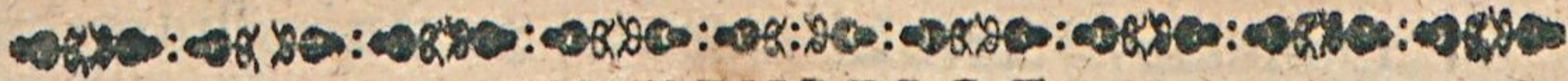
Publicæq; eruditorum ventilationi

submissa

In Auditorio Majori,

D. XXVII. Sept. Anno MDCLXXIX.

Hor. antemeridian.

WITTENBERGÆ,

TYPIS JOHANNIS WILCKII.

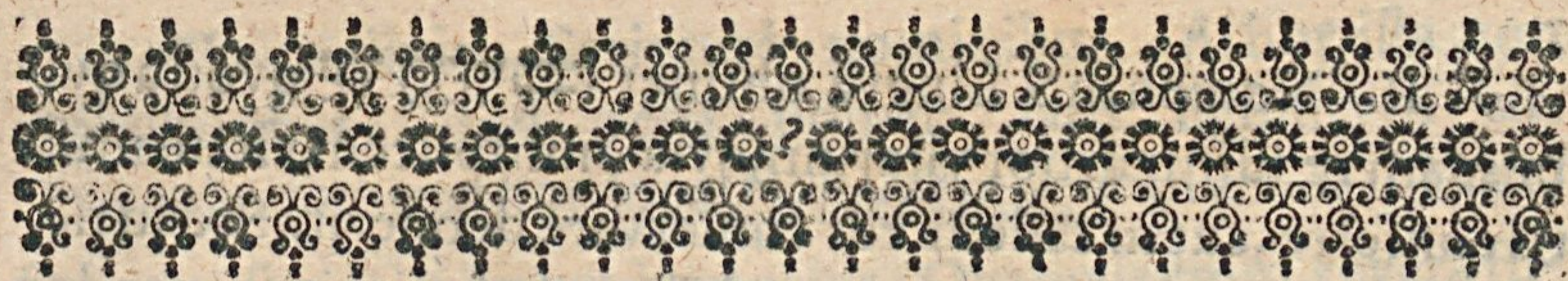
ARBOR VITAE

ca. 1700

898 A 50

7. 7.
DISSERTATIONIS
DE ARBORE VITÆ
PROOEMIUM.

Eographis notæ sunt Insulæ aliquot apud li-
tus Africanum, quas Veteres dixere *Fortu-*
natas, nostri appellant *Canarias*; in his
dicitur esse una, nomine *Ferro*, quæ caret
aquis & solum habet aridum. Huic verò ma-
lo providit Deus arbore aliquâ, quam perpetuò circumdat nu-
becula, ejusq; ita humectat folia, ut ex iis liquor destillans lim-
pidissimus ab incolis vasis suppositis exceptus & homini & pe-
cori sitienti sufficiat. Nobilior fuit *Arbor vitæ*, quâ Proto-
plasti in Paradiso nisi lapsi fuissent, uti potuissent. Hæc enim
ita confortare homines poterat, ut non mori, sed perpetuò vi-
vere potuissent, si fructum ejus suscepissent. De quâ plura di-
cturi hæc vice constituimus, Deus addat robur & pondus! sit
ergo

§ I. Arbor vitæ omnium optimè cognoscitur ex Genes.
2. v. 9. It. cap. III. v. 22. Ibi enim velut in sede propriâ quoad
veritatem Historicam & sensum literalem ratione nominis, na-
turæ & effectûs nobis describitur. Quamquam ea non negligi
debeant, quæ Metaphoricam habent significationem, quâ ad
Arborem vitæ Christum Jesum tanquam ad antitypum, rectis-
simè accommodatur. Nos tamen ex Philologiæ sacræ Princi-
piis nudam historiæ sacræ veritatem hæc vice scrutabimur.

II. Nomen in S. Lingva obtinet עץ quod à quibusdam redditur arbor vitarum, quia multiplicem vitam multis conferre, aut in eadem eos conservare debuerit. Sed id nomen עץ Singulari Numero apud Ebræos destituitur, ut adeò opus non sit apud Latinos id Plurali Numero efferre, cum ibi Singularis nobis præstò sit. Multò minus ipsa res admittit, cum non nisi ad animalis vitæ continuationem arbor ista conferre ex divina institutione debuerit. Cœterum aliàs עץ quamcunq; arborem, & per metonymiam causæ quodcunq; collectum ex arbore lignum de notat; Hic verò per vocem עץ ad speciem arboris planè peculiarem, sive ut Philosophi loqui amant, ad Individuum arboris certum refertur, quod peculiari loco in Paradiso in singularem usum DEus tertio mundi die condiderat. Deducitur עץ à Radice apud Ebræos hodiè inusitatà, pones Arabes tamen adhuc superstite عز , dura fuit radix. Altera vox עץ descendit à עץ Vixit, non à עץ quam Radicem Elias Hutterus confinxit: Cum nulla apud Ebræos Radix unquam in Jod desinat.

III. Tribuitura. Arbor vitæ in Sacris literis non tantum corpori vegetativo, sed & aliis rebus, ut pote *Sapientie divinae* Prov. III. 18. *homini justo*, cap. XI. 30. *rei dudum speratae, tandem obtenta*, cap. XIII. 12. & *lingua bona* cap. XV. 4. Quibus in locis veritas historica præsupponitur, & ad nostram vitæ arborem, tanquam rem nobilissimam, jucundissimam, & ob fructus utilissimam alluditur. Accedit, quod nec summa tantum felicitas in regno gratiæ eà voce denotetur, sed etiam in regno gloriæ Christum cum omnibus suis beneficiis in cœlesti gaudio plenè perfruendis nomine Ligni vitæ Apoc. II. 7. & cap. XXII. 2. multi rectissimè intelligant. In nostro Mosis loco gemino proprietas literæ, tanquam in recensione historica est retinenda, atq; de verè, proprièq; dictà arbore eæ voces intelligendæ.

IV.

non IV. Aliis in Scriptura nominibus Arbor ista non
 describitur. Istud verò nomen satis significans est.
 Non enim sumitur hoc loco *Subjectivè*, quasi arbor ista tan-
 tum viva fuerit, non verò emortua; Quamvis enim reverà fu-
 erit vivacissima: Non enim fuit corruptibilis, vermiculosa &
 fragilis. Quomodo enim communicasset vitam longam & in-
 corruptibilem, quam intra se non continuisset? Multò minus
Æquivocè & Symbolicè solum, quod nomen vitæ quidem
 habuerit, rem ipsam tamen non habuerit, nec in aliis eam con-
 servare potuerit, sed signum vitæ humanæ per Deum *mutatis*
 conservandæ fuerit: Quod quorundam Pontificiorum atq; Cal-
 vinianorum assertum infra in recensione effectus nobis erit
 tangendum. Veruntamen nobis non tantum *significativè*,
 sed & *effectivè* arbor vitæ i. e. vivifica dicitur, uti Christus
 מלך שלום Esa. IX. 6. Princeps pacis i. e. Pacificus, pacem
 hominum cum Deo efficiens, promerens ac conservans dici-
 tur. Ita ipsa vox Vitæ adhibetur Johan. VI. 68. Sermones Chri-
 sti sunt verba vitæ æternæ, sunt efficax medium ad vitam æter-
 nùm duraturam perveniendi. Similiter Justificatio Rom. V. 18.
 idem, atq; Justificatio, quæ vitam ex & in Deo operatur. Placet
 ergò hic verba apponere *D. Augustini lib. XIII. de civ.*
Dei, cap. XX. Corpora primorum hominum licet senio non vete-
rascerent, ut necessitate perducerentur ad mortem, qui status eis
de ligno vitæ, quod in medio Paradisi erat preparabatur & c.
 Et paulò post: *De ligno vitæ propterea gustabatur, ut mors eis*
undecunq; surreperet, vel senectute confecti, decursis temporum
spaciis interirent.

V. Extra Sacram S. si arborem vitæ quæramus, ejus velu-
 ti umbram aliquam in cœcâ gentilitate deprehendimus: Ita e-
 nim sunt comparatæ arbores illæ, semper frugiferæ in Alci-
 no;

noi horto, ab Homero aliisque descriptæ, ut luculenta conspiciantur vestigia arborum Paradisiacarum. Hæc autem memoriae prodidit *Homerus*:

Ενθα ἢ δένδρεα μακρὰ πεφύκει τηλεθόωντα,
Οὔχνηαι καὶ ῥοιαί, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Σικαὶ πηλυκτεραὶ, καὶ ἑλαῖαι τηλεθόωσαι.
Τάων ἔποτε καρπὸς δόποδλυτε, ἔδῃ δ᾽ ὄπλειπαι
Χεῖμα] ὅδ᾽ ἔρσος ἐπιστήσι, ἀλλ᾽ ἀμὰ λ᾽ αἰεὶ
Ζεφυρὴ πνεῖσσι τὰ μὲν φύει, ἀλλὰ ἢ πρῶσαι.
Οὔχνη ἐπ᾽ οὔχνη γηράσκει, μήλον δ᾽ ἐνθ᾽ ἰ μήλω,
Αὐτὰρ ἐνθ᾽ ἐνφυλῆ σαφυλῆ, σῦκον δ᾽ ὄπι σῦκω.
*Non perit illarum fructus, semperq; perennans
Æquè byeme, ac æstate manet: Namq; aura Favoni,
Dulci anima adspirans, gignitq; coquitq; vicissim
Nunc hos, nunc illos: Aliiq; subinde recentes
Succedunt, pyra nempe pyris, ac ficibus uvisq;
Uvaeq; ἔ ficus, post pomag; poma senescunt.*

Hæc annon apertam Mosaicæ Paradisi narrationis imitationem declarant? rectissimè inquit *S. Justinus Martyr Parenet. Orat. ad gentes.*

VI. Hæc ipsa, quanquam Poëtarum fabulis involuta sint, aliquid tamen monere, nequaquam verò historicam Mosaicæ descriptionis veritatem evertere debent aut possunt: Omne enim verum & prius & dignius est falsò; Et verissima Mosis recensio infinitis parasangis superat confictas Poëtarum fabulas. Equidem & Rabbini more suo Scripturas pervertendi hic splendidè nugantur, & sublatâ veritate historicâ, nomine arboris vitæ intelligunt contemplationem æternorum; Uti per arborem Scientiæ boni & mali, desiderium caducorum. Inde cum ψεύδεις sit πολυχιδῆς novæ nascuntur fabulæ pessimæq; sententiarum Scripturæ detorsiones: Ut quando *Pseudo-Jonathan in Targum ad Genes. II. 9.* inquit:

אילן חייא כמציעית בנינתא רומיה מהלך חמש מאה שנין:

i. e. *Arbor vite in medio horti in altitudine habet iter 500. annorum.* Et RABBI JOSEPH cæcus in *Paraphrasi Cantic. XIV. 12. de fluvio Paradisi* scribit:

נפיק מתחות אילנא ומתפרש
לארבעת רישי נהרין ואלטלי רי הוא חתים בשמא רבא
וקדישא הוה נפיק ומבע ושוטך כל עלמנא:

Id est: *Exiit ex arbore & dispersit se in quatuor principales fluvios, & nisi nomine magno & Sancto obsignatus fuisset, exiisset & inundasset totum Orbem.* RABBI itidem MAIMONIDES in *Mora Nebuchim s. Doctore Perplexorum Parte 2. c. 30. fol. 100. col. 2.*

צריך שתדענהו אמרם עץ החיי מהלך חמש מאה שנה וכל
מימי בראשית מתפלגים מתחתיו ובארו בו כי הכוונת
בזה השעור הוא עובי גובו לא המשך ענפיו אמרו לא סוף
גופו אלנא קורתו מהלך חמש מאות שנה ובירוש קורתו
עובי עצו העומל וזאת ההשאלה מהם להשלמת הענין:

i. e. *Notatu dignum, quod ajunt, Arboris vite iter est quingentorum annorum & omnes aquæ creationis dividuntur sub illâ: cujus dicti intentionem esse ajunt loqui de Mensura densitatis corporis s. trunci, non de extensione ramorum ejus. Dicunt enim;*

Non finis ramorum, sed Rotato trabis vel trunci ipsius iter est quingentorum annorum; (nam per Rotato intelligitur crassities ligni stantis in terra) Atq; hæc allegoria quoque ab ipsis ad perfectiorem rei explicationem allata est. Has similes vè fabulas lepidissimas, nullam veri Speciem præ se ferentes, proindeq; refutatione indignas videre licet apud PETRUM GALATINUM de *arcanis Cathol. verit. lib. VII. c. 10. p. 514.* Dolemus tamen nimio allegorizandi studio à literalis sensu in omnia alia abreptum esse ORIGENEM & autoritate suâ plures non suæ tantum, sed nostræ etiam ætatis homines in societatem erroris pertraxisse. Nobis religio est à proprietate literæ citra urgentem necessitatem recedere, adeoq; veram hanc arborem ex veris
ejus

ejus fructibus & reliquis proprietatibus invictè & ἀνιστακτικῶς colligimus; Quicquid etiam *Augustinus, Steuchus, Eugubinus* aliiq; somniant.

VII. Autorem ejus Deum fuisse nemo in dubium vocare potest, per disertam Textus literam. Ex quâ origine divinâ facilè colligere licet, quod vis ejus vivifica ab ipso quoque Deo profecta fuerit: A quo enim habuit naturam, ab illo etiam illa proprietas, & ex proprietate resultans dignissima peculiaris operatio descendit. Quia vero à primâ sui origine semper præsentem atq; inhærentem habuit facultatem, igitur *Subjectivè & Inhæsivè* naturalis dici poterit. Ut ut non errent, qui *Medicam* eandem profitentur: Quandoquidem & hodie *Artis Medicæ* cultores sua à naturalibus præsidia petant. *Medica* vero fuit, non ad arcendum morbum fortè præsentem, qui per optimam *ἐνεργίαν* nullus esse poterat: Sine peccato nulla neq; mors, neq; mortis causa, sive antea mbulo morbus. Quapropter alteram *artis Medicæ* operam præstitisset ea arbor, nempe ab omni hodie metuendo nobis morbo præservasset.

VIII. In hominum aut gratiam Arbor ista primùm producta erat; Hi lætum ejus fruendæ promissum tulerant, hi jucundissimo ejus intuitu fructi sunt. Negat id quidem *MENOCHIUS* atq; existimat *Protoplastos* arborem vitæ nunquam cognovisse. Sed negat contra expressam *Scripturæ S.* veritatem. *Gen. 3, 22.* Cur n. Deus ejecisset eos ex Paradiso, veritus ne fructus inde peterent, si eam arborem penitus ignorassent *Protoplasti*? Distingv. proinde fuerit inter *Theoreticam* tanti boni contemplationem intellectu oculisq; factam, & inter *sensualem* per gustum, & *experimentalem* per comestionem fructuum factam adauctamq; ipso opere cognitionem *Practicam*: Illam, uti *Protoplastis* prompti lubentesq; concedimus; Ita hanc iisdem ægerrimè, vix ac ne vix quidem asserimus. Equidem

dem AUGUSTINUS *Hipponensium Praesul libro de peccatorum merito*, vult, Protoplastos ante lapsum aliquid de ista arbore gustasse ; Cum absurdum videri possit, noluisse frui permissio Dei munere. Verum id si procederet, sequeretur etiam castissimam conjugii consuetudine usos in Paradiso, quippe cujus concessio ipsis jam ante concessionem vitae arboris comedenda facta erat, nunquam tamen in Paradiso adhibita ; Coeteroquin homines foecundissimi aliquem sine peccato filium generassent. Sed nec verò prorsus consentaneum, licuisse Protoplastis, quocumque, etiam primo vitae, momento fructus inde liberrimè decerpere, & ista ope medicam semper uti. Frequentiorem & liberio-rem usum uti concedimus, ita quovis tempore factum & continuatum negamus. In defectu autem peccat BELLARMINUS asserens Arborem hanc semel tantum, & quidem imminente ad alteram vitam translatione gustandam fuisse. Ubi pessimè simul innuit Arborem hanc beatæ illius immortalitatis, vitæque in gloria aeternæ, veluti remedium quoddam fuisse. Cum facilè è diverso constet, non nisi vitam, quam vocant, Animalem, conservare potuisse eam arborem, & ex gratuita Dei gratia beatitudinem coelestem etiam tum fuisse obtinendam.

IX. Medium in Paradiso locum tenuit & in omne ævum durare debuit, vigore suo pristino nunquam amisso, uti contra Cornelium à Lapide fufius demonstrat *Magnif. Dom. D. Calovig, Patronus ac Promotor meus omni observantia aeternum colendus, Comment. in Gen. p. 260.* Ubi circa Paradisum ad huc notandum, quod per illum quidam intelligant universum terrarum orbem ; quidam verò certam tantum ejus partem. Posteriori sententiæ & ego assentior, præsertim, cum Paradisò ejecti primi Parentes nihilominus incolæ globi terreni manserint. In quâ verò terræ parte fuerit Paradisus, rursus disceptatur inter Autores, ob hanc in primis rationem, quod fluviorum nomina diversimodè explicantur. Verum nos hæc

B

vice

vice ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου, amplectimur, cum partim hæc Controversia directè huic non spectet, partim fortassè peculiaris sese obtulerit occasio & de hæc re quid conscribendi.

X. Quæ vero in Specie fuerit Arbor, hoc Scriptura non expresit. HELMONTIUS suspicatur fuisse *Cedrum*, provocans ad testimonium THEOPHRASTI *Lib. 3. Hist. plantarum*. Rationes dat has: Cedrum enim (1.) esse incorruptibilem, nec vermiculis corrodi. (2.) Summam Cedri dignitatem fuisse in ædificandis templis. (3.) Dicit: Se posse ex ligno Cedri cum alcahest præparare liqvoem; atq; hunc, vocat primum ens vitæ & Cedri, nec non oleum longævitas. Verùm nobis ignotus liqvor Alcahest, incognitum quoque reddit Ens illud Cedri. Alii conjiciunt arborem vitæ fuisse vel *Morum* vel *Juniperum*, vel *Ficum*. Verùm puræ sunt conjecturæ. Et hic optimò jure accommodari potest illud, quod R. ABARBENEL *loc. citat.* de Arbore scientiæ boni & mali usurpavit: עץ הדעת לא גלוי הקב"ה

איתו אילן לאדם ולא אחר לגלותו זה אמר:

h. e. Arborem scientiæ non-revelavit Deus ulli homini, neq; etiam unquam revelabit; id quod est verissimum. Nos missâ ejus essentiâ, ad qualitates & effectus, quos Scriptura ipsa exprimit, potiùs accessum facimus.

XI. Effectus vero hujus vitæ arboris hi potissimùm erant: Poterat vitam firmam instaurare, infirmam vero renovare, hoc est; Poterat Calidum in Sangvine confortare, humidum attemperare, excrementa Sangvinis, sive dissipare, sive proventum illorum inhibere, & Sangvinis circulationem perpetuam promovere &c: Quæ omnia Deus vocabulo immortalitatis exprimit, dum dicit, *Genes. 3. v. 22.* Ne fortè mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum &c. Hinc rectè R. ABARBENEL, *in legem fol. 26.* dicit:

עץ החיים לענין החיפוי לשמו בכרימי:

i. e. *Lignum vitæ* (pertinebat) ad sanationem & conservationem creaturarum. Et Magnif. Dom. D. CALOVIVS de ecclesiâ nostrâ orthodoxâ Theologus consummatissimus in Bibliis illustr. ad Genes. II. v. 9. dici: *Arbor vitæ naturalis & vera arbor, sed ut diximus, singularis & extraordinaria erat, vim divinitus inditam habens, vitam hominis conservandi, ne infirmitate vel ætate in deterius rueret, quia concessa fuit quidem homini immortalitas, sed non absolute, qualis in alterâ vitâ futurâ, verum cum usu medicorum ad prorogandam vitam ordinatorum, quale etiam erat esus de fructu arboris vitæ.* Et Magnif. Dom. D. MUSÆUS, Disput. VII. Anti-Sociniana MSC. Quest. IV. not. 12. inquit: *Arboris istius fructus manducatus in serviebat ad conservationem temperiei illius Qualitatum elementarium, quam ex creationis dono corpus ejus habebat, & illius usus videtur is fuisse, ut alimentum assumptum eadem puritate, quam prius habuit corpus, in substantiam corporis converteretur.*

XII. Errant ergo CALVINIANI, quorum supra mentio facta, qui dicunt, fuisse hanc arborem Sacramentum, & per consequens secundum eorum hypothesein nudum Symbolum s. Signum immortalitatis. Sic enim POLANUS Syntagmate Theol. lib. VI. c. 50. *Arbor vitæ erat Sacramentum, quo primis Parentibus nostris fructum Arboris istius comedentibus significabatur & obsignabatur immortalitas vitæ, ipsis à filio Dei continuanda. Nominatur etiam Sacramentum immortalitatis, quia immortalitatis erat Symbolum & memoriale iis, quibus ejus fructu vesci licebat. Item dicit: Arbor vitæ non ideò dicta fuit, quod suâ virtute & qualitate aliqua insita præstaret hominibus immortalitatem, quam sibi ipsi dare non poterat: Sed quod Adamo & Evæ esset Sacramentum & arrhabo immortalitatis, ut eam videlicet securè sibi promitterent, quam diu obedientiam legi præstantes ederent ex illius fructu. Videatur it. ipse CALVINUS & RAVANELLUS in Voce Arboris.*

Verum quàm falsa hæc sint omnia Nostrates Theologi sufficientissime ostenderunt. Meum jam non erit refutare hæc. Apponam tantum ea, quæ *Magnif. Dn. D. CALOV. in Bibl. Illustr. l. c.* habet: *Arbor vitæ non est Symbolum vel signum ενυαυτικόν, sed medicinam efficacem & ενεργητικόν vitæ efficiendæ longevæ, valentis & robustæ, hilaris & lætæ ac constantis & perpetuæ, donec Deo placuisset hominem transferre in alteram viam, sine virium defectu mortisq; interventu, & è προχρησά facere πνευματικόν.* Confer h. l. JOH. HENRICUM URSINUM in *Arboreto Bibl. Cap. XLV. p. 589.*

XIII. Nunc de inhibitione hujus arboris aliquid dicendum. Extat Gen. III. 22. Nunc ergò ne forte edat m. de arbore vitæ: Ubi notant Philologi, quod illa inhibitiō & ejectiō ex Paradiso non fuerit τιμωρία & pœna, sed ιατρειά & medicina, uti bellè vocat THEODORETUS. CHRYSOSTOMUS quoque appellat misericordiam, quod nimirum miseriis & calamitatibus lapsus subsequutus terminum finemq; poni satius erat, quàm ut æternâ infelicitate infelix esset æternitas, quod si enim ex arbore ista homo comedisset, in suis calamitatibus æternum vixisset: Noverrat Deus, inquit D. LYSERUS, p. 337. H. ingenium ipsius melius, quàm ipse & sciebat ipsum paulò post ita affectum iri, ut plus sit curaturus, quomodo liber evadat ab externis pœnis, quàm ab irâ DEI, & quomodo externè benè vivat, quàm quomodo coram Deo justificetur. Itaq; si posset evitare mortem & mundanas calamitates, ipsum securè promissionem de semine benedicto neglecturum & spem venturæ vitæ æternæ penitus oblivioni traditurum. Ideò DEUS dixit: Ne mittat manum suam & sumat etiam &c. Ubi notat B. WALTHERUS in *Spongiâ Mosaicâ p. 275.* Quod in vocula ETIAM emphasis sit, quasi Dicat: *Antea quoq; prohibui arborem scientiæ boni & mali, sed Adamus non potuit obtemperare. Utcunq; ergò nunc severè probiberem ne comederet de arbore vitæ, nihil tamen proficerem. Et quid prodesset Adamo, si maximè per hanc arborem vitam suam in infinitum produceret.*

&

Et tamen quotidie novâ in obedientia iram meam provocaret?
Consultissimum itaq; est, ut ex Paradiso dimittatur Et ab arbore
vitæ arceatur, quò suo tempore peccato moriens per mortem in
vitam aeternam, Et vere beatam traducatur. Vult igitur Deus
hominem contentum esse promissione melioris vitæ, quàm
ea fuit, in quâ fuerat creatus, D. LUTHERUS rectè inquit. Hinc
RUPERTUS TUITIENSIS benè dixit: Si adam mansisset in horto Et de
arbore vitæ post Lapsum comedisset, similis Diabolo factus fuisset, qui fe-
licitatem perdidit, aeternitatem non amisit, ut ejus infelicitas sit aeterna
Et infelix aeternitas. QUARE DRACONTIUS in Hexaëm. v. 370.

Pœna mori crudelis erat; Sed vivere pejus,
Et vitæ mors meta datur, cum fine malorum.
Magna Dei pietas, semper qui temperat iras.

XIV. Ut adeò prorsus supervacaneum sit inquirere hodiè
in istam arborem, quænam illa sit, & si vel centies inveniretur,
nobis non salutaris, sed potius noxia est. Quamvis nondum
audiverimus quendam, qui de eâ comederit, & sic æternum
vixerit. Adhæc plurimorum sententia est, unam tantum fuisse
arborem vitæ, non verò integram congeriem arborum vitæ in
Paradiso collocatam fuisse, quod quidam volunt, ubi videre
est apud WIGANDUM & Judicem in Syntagm. Theolog. Nam non puto
necessariam fuisse tantam congeriem, cum in multa secula il-
lam unicam perennem Deus servare potuisset, usq; dum Para-
disi incolæ ex vita animali in spiritualem translati fuissent.
Rectissimè g. Magnificus Dominus D. CALOVIVS Tomo V. System
articul. 2. Cap. I. qv. 6. p. 146. Malumus g. arborem illam prohibitam pla-
nè fuisse singularem ab aliis prorsus diversam, nec amplius in rerum na-
tura esse, quemadmodum m. arbor vitæ planè diversa species, eademq;
monadica fuit, illaq; dua arbores nusquam alibi, quàm in Paradiso plan-
tata, aut inventa fuere, ac cum illo simul interiere. Sunt equidem qui-
bus persuaderi hoc haud potest, quod una tantum extiterit ar-
bor, quomodo enim si humanum genus fuisset multiplicatum,
omnes de eâ participare potuissent? Verùm hoc Deo impossi-
bile

bile non fuisset, quomodo enim de ejus Antitypo Christo Jesu,
cui nemo secundus, quicquid est cibus Eucharisticus, omnes co-
medere possunt. De quo elegantes Veterum Rhythmi extant
sequentes:

*Sumit unus, sumunt mille,
Quantum isti, tantum ille,
Nec sumptus absumitur.*

XV. Cum itaque ex hactenus dictis arbor ista vitae nobis
non amplius praestò sit, mihi sit arbor vitae Christus, cujus fru-
ctus dulciores sunt omni nectare & Ambrosia, imò dicto & cogi-
tatione, hos mihi si carpere, si gustare liceat, facile vanis
sua vana relinquo.

TANTUM.

Pulpita Doctorum, doctis discursibus imple:
Pulchrè certantem pulchra corona manet.

MICHAEL WALTHERUS, P.P.
& h. t. Decanus.

Arbor quæ vitae fuerit disquiris acutè,
Quo capias fructus corde favente precor.

Sic Clarè docto Domino Respondenti, Philoso-
phiæ Candidato dignissimo
festinus applaudere voluit

M. HIERONYMUS BOCCIUS, Erf. Fac. Phil. Adj.
hujus Disputationis PRÆSES.

Die

Die Biene pfeget nicht vergebens aufzufaugen
 Bey angenehmer Luft der Blumen süßen Saft;
 Man siehet/ wie sie uns dadurch viel Nutzen schafft:
 So muß der siete Fleiß im ganzen Leben taugen/
 Den man hat angewandt in seinen jungen Jahren.
 Daß Er mein Wehrter Freund / von Seiner Kindheit an
 Durch ungesparten Fleiß gesucht der Tugend Bahn
 Das läset Er jekund die kluge Welt erfahren/
 In dem ER wohl bedacht hat wollen sich erkühnen/
 Zu halten ein Gespräch vom sonderbahren Baum
 Des Lebens. Ihm gebührt ein angenehmer Raum
 Bey der Gelehrten Schaar. Sein Nahme wird stets grünen.

Dieses schrieb dem Hn. Respon-
 denten zum Freundwilligen an-
 denken

Johann Wegener/
 Wittenbergensis.

Was Er bisher durch Fleiß / mit schreiben / hören / lesen /
 Die Zeit / die Er alhier in Wittenberg gewesen /
 Zuwege sich gebracht / zeiget Er jetzt öffentlich /
 Daben der Wessen Schaar Er läset hören sich.
 Ich Wünsche Glück darzu : der Himmel gebe Seegen /
 Daß Er vergebens nicht darf solche Müh anlegen:
 Daß Ihn nach Seinem Fleiß / den Er gewendet an /
 Der schöne Tugendlohn gar bald erfreuen kan.

Dem Herrn Respondenten / als
 seinem werthen Freunde und
 Landes. Mann zu Ehren schrieb
 es

George Ernst von Tschirnhaus.
 So

So recht/ mein werther Freund! durch teilsiges Beginnen
Bezeigt er öffentlich/ was Seine kluge Sinnen
Vor Wisz und vor Verstand bisher genommen ein/
Weil sich Sein Geist nicht scheut zu sehn des Lichtes Schein.
Drümb ist Er recht bemüht der klugen Welt zu zeigen.
Den edlen Lebens-Baum sampt dessen schönen Zweigen/
Was er gewesen sey/ und Wo des Schöpfers Hand
Denselben hingesezt macht Er zu gleich bekandt.
Gott lasse dessen Fleiß gewünschten Nutz erlangen/
Er seane dessen Thun darmit Er kan empfangen
Den Ruhm der Ihm gebührt. Mich deucht ich sehe schon
Vor angewandte Müß/ den Lorbeer Kranz zu lohn.

Mit diesen schlechten Zeilen hat Selnem
hochwertesten Hu. Landsmanne und der
Weltweißheit würdiastem Candidato,
als Er von des Seel. Hn. D. Lutheri Ca-
thedra rühmlichst disputirte/ Glückwün-
schend zuruffen wollen

J. G. Dolansky. Z.L.

Ezt da kein Baum mehr blüht
Da grünt dein Fleiß/ mein Freund/ und löbliches Beginnen/
Denn deine Schrift/ die man hier sieht
Die wir ds ausführlich zeigen können
Was dein geübter Sinn gethan/
Und warrlich dieses ist zuloben
Wenn man die Zeit so leget an
Wer wolten nun hierzu nicht Glücke sagen
Und seinen treyen Wunsch beytragen.

Jo. Henr. Rangier/ Z.L.

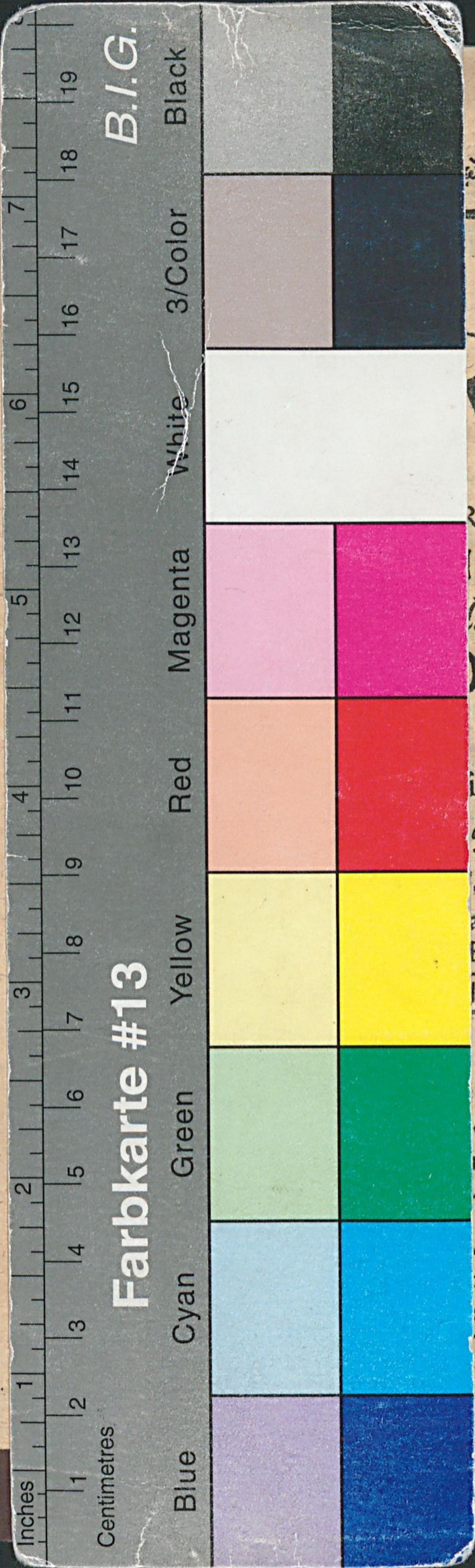
05 A 898

ULB Halle 3
003 768 635

1077

על עול!

הה על

RVITÆ,

9. & III. 22.

RÆSIDIO

RI

clarissimi atq; Doctissimi

ONYMI BOCCII,

Philos. Adjunct.

isimi,

q; suorum Promotoris

ximi

ab

RESPONDENTE

GORGIO Engler /

Lusat.

delineata

orum ventilationi

missa

rio Majori,

anno MDC LXXIX.

meridian.

BERGÆ,

NIS WILCKII.

XXXVII

